Balanceren in de aandeelhoudersvergadering

Philip Wallage

Code Tabaksblat

Ongetwijfeld hebben accountants met belangstelling kennis genomen van de code Tabaksblat over corporate governance. Volgens een van de bepalingen kan de externe accountant namelijk door de Algemene Vergadering van Aandeelhouders (AvA) over zijn verklaring omtrent de getrouwheid van de jaarrekening worden bevraagd (V.2.1). Het doel hiervan is te zorgen dat de aandeelhouder een beter begrip krijgt van de controle van de jaarrekening en de accountantsverklaring. Op zich een prima streven, want onderzoek leert dat aandeelhouders in het algemeen geen goed beeld hebben van de werkzaamheden van de accountant (de zogenaamde verwachtingskloof). Het bevragen van de accountant is echter internationaal (nog) geen usance. Ter illustratie schrijven Australische richtlijnen voor dat accountants in algemene bewoordingen toelichting moeten geven op vragen over de verrichte werkzaamheden en over de verklaring, terwijl de accountant in het Verenigd Koninkrijk volstaat met het (integraal) voorlezen van de accountantsverklaring.

Uit de commentaren op de conceptcode is gebleken dat de bepaling de nodige vragen oproept. Zo wordt veelvuldig opgemerkt dat de accountant reeds rapporteert aan de auditcommissie en er mede gezien zijn geheimhoudingsplicht weinig ruimte bestaat om vragen in de AvA te beantwoorden. Het Koninklijk NivRA is op het moment van dit schrijven dan ook bezig met het formuleren van nadere richtlijnen over de

Prof. Dr. Ph. Wallage is partner bij KPMG Accountants en hoogleraar Accountantscontrole aan de Universiteit van Amsterdam.

aanwezigheid van de accountant in de AvA. Een aantal issues stel ik in deze column kort aan de orde.

Taak en verantwoordelijkheden

Bij de taakverdeling en voorbereiding van de AvA is het van groot belang af te spreken dat het bestuur eventuele vragen over de jaarrekening beantwoordt en de accountant zich richt op het beantwoorden van vragen over de verklaring en de controlewerkzaamheden. Het bestuur is immers verantwoordelijk voor het opmaken van de jaarrekening, de accountant voor de uitgevoerde controle en afgegeven verklaring. Beantwoordt de accountant vragen die verder gaan dan de verklaring of werkzaamheden, dan treedt hij mogelijk in de verantwoordelijkheden van het bestuur en loopt hij het risico de vertrouwelijkheid van de informatie die hij heeft vergaard uit het oog te verliezen. De aard van het accountantsberoep brengt immers met zich mee dat de accountant kennis neemt van vertrouwelijke aangelegenheden, die niet door hem naar buiten mogen worden gebracht. Alleen als het zeker is dat de accountant geen vertrouwelijke zaken naar buiten zal brengen, kan worden verwacht dat degene wiens vertrouwelijke zaken het betreft, bereid is deze aan de accountant voor te leggen. De plicht tot geheimhouding is dan ook wezenlijk voor het goed functioneren van het accountantsberoep als geheel. De accountant dient dus professioneel om te gaan met de afweging tussen transparantie en geheimhouding (zie Frielink en Schilder, 1995, p. 56).

Vragen en antwoorden

Voor een relevant optreden van de accountant is vereist dat:

- de AvA geen platform gaat worden waar uitgebreid college wordt gegeven over de ins en outs van de controle van de jaarrekening;
- begrijpelijke betogen worden gehouden die niet vermeden in details die slechts door een enkeling kunnen worden begrepen.

Bij het beantwoorden van vragen is het goed te bedenken dat de meeste aanwezigen weinig kennis hebben van de gewenste controleprocedures. Daarom is het verstandig de beantwoording van vragen te beginnen met een korte uiteenzetting van de betekenis van de controle van de jaarrekening. Onder verwijzing naar – of door het voorlezen van – de accountants-verklaring kunnen daarbij aan de orde komen:

- het doel en de reikwijdte van de controle van de jaarrekening;
- het feit dat zekerheid wordt gegeven over de jaarrekening als geheel;
- dat de controle is uitgevoerd in overeenstemming met richtlijnen voor de accountantscontrole uitgevaardigd door het Koninklijk NIVRA;
- een korte, algemene uiteenzetting van de controle-aanpak en controlewerkzaamheden;
- het feit dat de controle niet als doel heeft de effectiviteit van het interne beheersingssysteem vast te stellen.

Als de accountant antwoorden geeft die niet in de juiste context worden begrepen, kan dit tot verwarring leiden en zelfs misleidend zijn. Ook kunnen discussies ontstaan waarbij de meningen van aandeelhouders onderling sterk uiteenlopen. Denk aan de gewenste nauwkeurigheid van de controle. Een gedetailleerde beantwoording van vragen is niet altijd mogelijk of praktisch uitvoerbaar.

En hoe bijvoorbeeld om te gaan met de door Veenstra in het FD (1 oktober 2003) geopperde vraag hoe het gesteld is met de kwaliteit van de interne controle van gegevensverwerkende systemen? De accountant kan dan uitleggen dat een 'minimum niveau' van interne controle aanwezig is om te kunnen komen tot een oordeel over de getrouwheid van de jaarrekening. Ook kan de accountant opmerken dat de controle van de jaarrekening niet specifiek gericht is op het beoordelen van de kwaliteit van de interne controlesystemen. Hij vormt zich hierover dus geen allesomvattend oordeel. Ook kan worden gevraagd of er fouten zijn gevonden of onenigheid heeft bestaan over posten in de jaarrekening. De accountant kan dan het beste antwoorden dat voorzover er materiële fouten hebben bestaan, deze zodanig zijn gecorrigeerd dat sprake is van een getrouw beeld. Alle niet-gecorrigeerde fouten en eventuele onenigheden tussen bestuur en accountant zijn overigens aan de auditcommissie gerapporteerd. Mogelijk dat de voorzitter van de auditcommissie daar nadere toelichting op wenst te geven.

Een aandeelhouder kan ook vragen op grond van welke controlebevindingen de accountant akkoord is gegaan met de volledige consolidatie van activa, omzet en resultaten van joint-ventures. Hij/zij doet er dan

goed aan te verwijzen naar de vigerende verslaggevingsregels en het getrouwe beeld van de jaarrekening als geheel te bevestigen.

Ook zijn subjectieve vragen denkbaar zoals 'welke cruciale 'niet in de balans opgenomen verplichtingen' moet de lezer van de jaarrekening bij de beoordeling van de solvabiliteit en liquiditeit betrekken'? Een dergelijke vraag zal de accountant in algemene zin beantwoorden en hij/zij zal de lezer aanbevelen integraal van de jaarrekening en toelichtingen kennis te nemen. Wat cruciaal is, valt immers moeilijk te duiden.

Deze voorbeelden maken duidelijk dat er voldoende rolbevestigende, specifieke vragen door de aandeelhouders aan de controlerend accountant zijn te stellen, maar dat de beantwoording dikwijls in algemene termen zal plaatsvinden.

Spreekrecht

Ten slotte beveelt Tabaksblat de wetgever aan om boek 2 BW zodanig te wijzigen dat de accountant de bevoegdheid heeft in de AvA 'op eigen initiatief het woord te voeren'. Waarschijnlijk wordt hier bedoeld op het geval dat door het bestuur, al dan niet opzettelijk, uitspraken worden gedaan die in strijd zijn met het beeld van de jaarrekening. De zorgvuldigheid vereist natuurlijk dat de accountant de spreker verzoekt om zijn uitspraak te corrigeren. In het uiterste geval zal de accountant zelf moeten spreken en wel na afweging van de belangen van alle betrokkenen (overeenkomstig artikel 10 lid 5 van de GBR). Deze afweging zal in een 'split-second' moeten worden gemaakt en dat zal niet eenvoudig zijn.

Tot slot

De accountant wacht een uitdaging om gebalanceerd om te gaan met het beantwoorden van vragen en het spreekrecht tijdens de AvA. Het verduidelijken van de rol van de controlerend accountant kan toegevoegde waarde hebben mits de grenzen van het spreken niet uit het oog worden verloren. Een goede afstemming met de voorzitter van de vergadering en betrokkenheid bij de voorbereiding van de vergadering is zeer wenselijk. Een goede voorbereiding door de accountant omvat desgewenst ook de nodige trainingen en oefening in vraag- en antwoordsessies. ■

Literatuur

Frielink, A.B. en A. Schilder, (1995), *De GBA verklaard*, Stenfert Kroese.

Veenstra, R.H., (2003), Tabaksblat geschenk voor accountants, in: *Het Financieel Dagblad*, 1 oktober.